

Opgave 1 Twijfel in de rechtbank

De film *12 Angry Men* uit 1957 wordt beschouwd als een ode aan het Amerikaanse rechtssysteem. Centraal staat een rechtszaak tegen een jongen van 18 jaar die met zijn vader in de achterbuurt van de stad woont.

De jongen wordt ervan verdacht zijn eigen vader te hebben doodgestoken. Twaalf juryleden buigen zich over de zaak in een kleine, warme zaal.

Om de jongen veroordeeld te krijgen – alles wijst erop dat de jongen inderdaad schuldig is – moet het oordeel unaniem zijn. Als een jurylid twijfelt, moet deze voor ‘onschuldig’ stemmen (ook al twijfelt hij).

Bij de eerste stemming oordelen elf juryleden dat de jongen schuldig is. Jurylid 8 is de enige die ‘niet schuldig’ stemt. Tekst 1 is een dialoog tussen de juryleden 8 en 7. De dialoog vindt plaats net nadat jurylid 8 als enige zijn hand heeft opgestoken bij ‘niet schuldig’.

Jurylid 7 begrijpt niet dat jurylid 8 aan de schuld van de jongen twijfelt:

tekst 1

Nr. 7: Geloof je zijn verhaal?

Nr. 8: Ik weet het niet. Misschien wel niet.

Nr. 7: Waarom heb je dan ‘niet schuldig’ gestemd? Er waren elf stemmen voor schuldig’.

Nr. 8: Ik vind het niet makkelijk om mijn hand op te steken en een jongen de dood in te sturen zonder er eerst over te praten.

Nr. 7: Wacht even, wie zegt dat het makkelijk is?

Nr. 8: Niemand.

Nr. 7: Denk je dat ik het makkelijk vind omdat ik snel besloot? Ik denk echt dat de jongen schuldig is. Al zou je honderd jaar tegen me aan praten, mijn oordeel zou niet veranderen.

Nr. 8: Ik probeer niemands oordeel te veranderen. Alleen ... Het gaat hier om iemands leven. Daar kunnen we toch niet in 5 minuten over beslissen? Stel dat we het mis hebben?

Nr. 7: Stel dat dit gebouw instort? Je kunt van alles veronderstellen.

bron: *Twelve Angry Men*, 1957

Op de achtergrond van deze dialoog speelt het verschil tussen twijfel die ertoe doet en twijfel die er niet toe doet. Uit zijn uitspraak “Je kunt van alles veronderstellen” blijkt dat jurylid 7 dit verschil niet begrijpt. Ook de filosofen Fred Dretske en Charles Sanders Peirce maken onderscheid tussen twijfel die ertoe doet en twijfel die er niet toe doet. Dretske gebruikt daarbij de zebraparadox.

- 3p 1 Leg met een weergave van het onderscheid tussen echte en artificiële twijfel uit welk soort twijfel jurylid 8 volgens Peirce zou hebben. Beargumenteer vervolgens met behulp van de conclusie van de zebraparadox welke kritiek Dretske zou hebben op de uitspraak van jurylid 7 “Je kunt van alles veronderstellen”.

De hele zaak berust op de getuigenissen van een oude man en een vrouw. Jurylid 8 twijfelt aan de betrouwbaarheid van beide getuigenissen. De oude man woont in het appartement onder de jongen en zijn vader. De oude man hoorde gegil op het tijdstip dat de moord werd gepleegd en zegt dat hij daarna een jongen zag wegrennen door het trapportaal. Hieruit trekt de oude man de conclusie dat de jongen de vader heeft vermoord:

tekst 2

Nr. 3: De oude man die onder hen woont zegt dat hij de jongen hoorde schreeuwen: “Ik vermoord je!” Een seconde later hoorde hij een lichaam op de vloer vallen. Hij rende naar de deur en zag een jongen uit het huis rennen.
Wat denk je daar dan van?

bron: Twelve Angry Men, 1957

De oude man trekt in zijn getuigenis de conclusie dat de jongen de vader heeft vermoord. Jurylid 8 blijft sceptisch over deze redenering: er zou ook een andere verklaring mogelijk zijn om het geschreeuw, de bons op de vloer en een jongen die uit het huis rent te verklaren. De verklaring van de oude man is door abductie tot stand gekomen. Er zijn twee vormen van abductie.

- 3p 2 Geef een omschrijving van beide vormen van abductie. Beargumenteer vervolgens op welke van de twee vormen de conclusie van de oude man is gebaseerd.

De getuigenis van de vrouw die beweert dat ze de jongen de vader zag neersteken, blijkt vervolgens ook niet boven alle twijfel verheven. Aanvankelijk dachten de juryleden dat er niets tegen haar getuigenis valt in te brengen. Jurylid 4 neemt echter de tijd om haar getuigenis te herhalen:

tekst 3

Nr. 4: Laten we het even over deze vrouw hebben. Ze zei dat ze rond elf uur die avond naar bed ging.
Haar bed staat naast het raam, dus kon ze rechtstreeks in de kamer van de jongen kijken die aan de andere kant van de straat recht tegenover de hare is. Ze lag een uur in bed te woelen. Uiteindelijk keek ze uit het raam om 0.10 uur en toen zag ze de moord gebeuren door de ramen van een passerende tram. Ze verklaarde dat daarna het licht uitging, maar dat ze duidelijk heeft kunnen zien hoe de jongen zijn vader neerstak.
Voor zover ik kan overzien, is dit een onweerlegbare verklaring.

bron: Twelve Angry Men, 1957

5p **3** De filosoof George Moore formuleert drie eisen waaraan voldaan moet zijn, wil een bewijs een onweerlegbaar of een strikt bewijs zijn.
Geef de drie eisen voor een strikt bewijs van Moore weer aan de hand van de verklaring van de vrouw.
Geef vervolgens met een vergezocht sceptisch scenario een alternatief voor de conclusie ‘de jongen heeft zijn vader doodgestoken’.
Leg ten slotte uit hoe Moore de sceptische redenering met dat alternatief zou omdraaien en op grond waarvan.

In de bewijsvoering speelt de stiletto waarmee de jongen zijn vader zou hebben doodgestoken een belangrijke rol.
De jongen had een stiletto gekocht en aan zijn vrienden laten zien. Zijn vrienden en ook de verkoper hebben getuigd dat de stiletto er erg ongewoon uitzag.
Tijdens de rechtszaak wordt de stiletto door zijn vrienden aangewezen als het moordwapen.

tekst 4

- Nr. 4: Tijdens het proces wijzen zijn vrienden de stiletto aan als het moordwapen. De jongen komt rond 22.00 thuis. Hij beweert dat hij naar een film gegaan is om 22.30 en dat, toen hij om 03.00 thuiskwam, hij zijn vader dood aantrof. Vervolgens werd hij opgepakt wegens moord. Maar wat gebeurde er met het mes? Hij zegt dat het uit zijn zak moet zijn gevallen tijdens de film en dat hij het niet meer terug heeft gevonden. Wat een flauwekul. En nu probeert u me wijs te maken dat die stiletto uit zijn zak is gevallen en dat iemand anders het gevonden heeft, naar de jongen z'n huis gegaan is en de vader ermee heeft neergestoken? Het was een heel ongewone stiletto, weet u nog?
- Nr. 8: Nee, ik zeg alleen dat het mogelijk is dat hij het mes verloren heeft en dat een ander met zo'n mes z'n vader heeft vermoord.
- Nr. 4: Kijk eens naar de stiletto (laat het mes zien). Het is een erg ongewoon mes. Ik heb er nog nooit een gezien, en de man die 'm verkocht ook niet. Dat zou toch veel te toevallig zijn?
- Nr. 8: Toevallig, maar niet onmogelijk.
- Nr. 4: Ik denk dat het onmogelijk is.
(Vervolgens haalt nr. 8 precies zo'n zelfde mes uit zijn zak en legt het naast de stiletto neer. De twee stiletto's lijken precies op elkaar.)
- Nr. 4: Waar hebt u dat vandaan?!
- Nr. 8: Ik ben gisteren een eindje gaan lopen in de buurt waar de jongen woont en heb het gekocht in het eerste winkeltje dat ik tegenkwam.

bron: Twelve Angry Men, 1957

De film laat zien hoe de juryleden zijn verwickeld in een permanente zoektocht naar de waarheid over de moord op de vader. Daarbij worden steeds verschillende uitspraken gedaan over wat op die avond werkelijk zou zijn gebeurd. De juryleden hanteren verschillende voorwaarden waaraan kennis moet voldoen, wil het echte kennis zijn.

De filosoof Edmund Gettier stelt dat de gebruikelijke drie voorwaarden niet voldoende zijn om van kennis te kunnen spreken.

Dat laat hij zien aan de hand van zogenaamde Gettier-gevallen. Toeval speelt in de Gettier-gevallen een cruciale rol. Omdat toeval ook een rol speelt in het eerste deel van tekst 4, lijkt de overtuiging 'de jongen heeft met dit mes zijn vader neergestoken' het gevolg van een Gettier-geval. Toch is deze overtuiging geen Gettier-geval.

- 2p **4** Geef de drie voorwaarden voor kennis waarop Gettier kritiek heeft. Beargumenteer vervolgens met behulp van tekst 4 dat deze overtuiging een Gettier-geval lijkt, maar het niet is.

De oude vrouw blijkt in de rechtszaak verzwegen te hebben dat ze een bril droeg. Haar getuigenis wordt daardoor – net als de getuigenis van de oude man – onbetrouwbaar.

In een dialoog tussen jurylid 12 en jurylid 8 gaat het over de mogelijkheid dat de getuigen zich vergist hebben.

Volgens jurylid 12 zou niet getwijfeld mogen worden aan getuigen die onder ede een verklaring afleggen.

Jurylid 8 is het niet met hem eens:

tekst 5

Nr. 8: Er was een getuige die beweert de moord gezien te hebben. En een andere die het gehoord heeft en de verdachte heeft zien wegreppen en dan is er nog indirect bewijs.

Maar het pleidooi van de aanklager rust op die twee getuigen. Stel dat zij het mis hebben?

Nr. 12: Als je zo redeneert hoef je geen getuigen op te roepen.

Nr. 8: Kunnen ze zich vergist hebben?

Nr. 12: Ze stonden onder ede!

Nr. 8: Vergissen is menselijk. Kunnen ze zich vergist hebben?

Nr. 12: Dat denk ik niet.

Nr. 8: Maar weet u het zeker?

Nr. 12: Zoiets weet je nooit zeker. Dit is geen exacte wetenschap.

Nr. 8: Precies. Dat is het niet.

bron: Twelve Angry Men, 1957

Jurylid 12 is van mening, dat, omdat je niet met zekerheid kunt zeggen dat de getuigen de waarheid spreken, de rechtspraak geen (exacte) wetenschap is.

De Wiener Kreis of Weense Kring heeft een duidelijk demarcatiecriterium voor wetenschappelijkheid.

- 2p 5 Leg uit onder welke voorwaarde De Weense Kring de opvatting van jurylid 12 zou ondersteunen dat rechtspraak geen wetenschap is. Geef met de Duhem-Quinestelling kritiek op het demarcatiecriterium voor wetenschappelijkheid van de Weense Kring.